

DUG PUT DO JEDINSTVA

Draško Đenović, Centar 9, Beograd (www.centar9.info), 11. Februar 2016

(Autorski tekst dat za beogradsko dopisništvo Vesti iz Frankfurta)

1. Od kakve konkretne koristi za hrišćanstvo može biti predstojeći kubanski susret pape Franje i pravoslavnog ruskog patrijarha Kirila?

Iako će ovo biti kratak susret on je, na prvom mestu, značajan u smislu pokušaja da se na simboličan način zacele rane nastale 1054. godine i kasnije kada se jedinstvena hrišćanska crkva podelila na dva dela. Ovaj susret sam po sebi neće doneti nikakve velike promene ali će otvoriti vrata promenama koje će nam ko zna šta doneti narednih godina i decenija.

Siguran sam da će jedna od poruka ovog sastanka između vođe najveće pravoslavne pomesne crkve i poglavara svih katolika biti da se pokaže da su u vreme sekularizma i udara različitih antihrišćanskih vetrova i politika dve crkve jedinstvene jer imaju zajednički temelj – Evanđelje Isusa Hrista. Ovo je politički susret koji će praktično dati dozvolu crkvenim diplomatama i službama da se aktivnije uključe u rešavanje brojnih sporova i problema koji neretko prevazilaze i granice Svete stolice i Moskovske patrijaršije. Siguran sam da će se nakon ovog susreta sve pomno analizirati i odmeravati.

Imajmo na umu da je, nakon što je 2002. godine papa Jovan Pavle II obnovio kanonsku hijerarhiju katoličke crkve u Rusiji, došlo do "smetnji na vezama" između dveju crkava jer je RPC optuživala Vatikan za prozelitizam što je Vatikan odlučno negirao. Ovaj susret će možda pomoći i ne baš tako maloj zajednici grko-katolika u Ukrajini u njihovim naporima da im se vrati oduzeta imovine za vreme Sovjetskog saveza obzirom da su neke od njihovih crkava date RPC. Katolici u Rusiji i Ukrajini verovatno očekuju puno od ovog istorijskog susreta zbog komplikovanih odnosa između njih i RPC zbog bliskosti s državnom vlašću, koji je postao još komplikovaniji od kako je došlo do ruske (kako oni smatraju) aneksije Krima i događaja u Istočnoj Ukrajini.

2. Da li dvojica lidera najmnogoljudnijih hrišćanskih crkava mogu da se dogovore o daljim koracima na putu ponovnog ujedinjenja svih hrišćana?

Moramo da imamo na umu da poglavari istočne i zapadne hrišćanske crkve ne donose odluke sami. Ovaj susret je dugo planiran i praktično najavljen još juna 2015 od strane mitropolita volokolamskog i predsednika Odeljenja za spoljne crkvene veze RPC Ilariona Alfejeva, koji je ujedno i vikar ruskog patrijarha i stalni član Sinoda RPC. Iako će ovaj susret biti prekratak za bilo kakve konkretne pregovore i dogovore on je istorijski jer će se ruski patrijarh i rimski biskup prvi put sastati u istoriji. Ovaj susret će desiti tokom posete patrijarha Kirila Kubi i papinoj južnoameričkoj turi i potrajeće svega nekoliko sati u popodnevnim satima 12. februara na aerodromu u Havani. Ono što je sigurno je što će crkvena diplomatija tek nakon ovog susreta krenuti da radi punom parom. Ovom prilikom će se potpisati i zajednička deklaracija i razmeniti pokloni nako čega će dvojica crkvenih velikodostojnika dati kratke izjave za javnost. Privatni sastanak dvojice poglavara će prema protokolu trajati nešto malo više od 2 sata. Obe strane će imati 10-15 osoba u delegacijama i zna se da će s ruske biti prisutan i mitropolit Ilarion Alfejev, a sa katoličke kardinal Kurt Koh, predsednik papskog Saveta za unapređenje jedinstva hrišćana koji je maja 2015 posetio i Srbiju.

I pored svega, mislim da smo još poprilično daleko od ujedinjavanja dveju crkava ali da će veliki pomak biti i ovakvo njihovo približavanje i stvaranje ekumenskog duha prihvatanja i uvažavanja onih drugih. Problemi postoje na svim stranama – od međucrkvjenih sporova do udara na sve što je hrišćansko i prodora islama u Evropu koji može itekako poremetiti vekovnu hrišćansku kulturu. Zarad ljudskih i verskih prava hrišćanstvo je postalo praktično najprogonejnija religija jer se sada u nekim državama Evrope naređuje uklanjanje svih

hrišćanskih simbola zarad prihvata pridošlica s Bliskog istoka... Moramo da imamo na umu u kakvom položaju je katolička crkva u Rusiji, a posebno grko-katolička.

Takođe, da bi došlo do ujedinjenja hrišćanstva pored pravoslavaca i katolika neophodno je da se tom procesu pridruže i protestanti koji su se pre gotovo pet vekova (31.10.1517) praktično odvojili od katoličke crkve ali i različite neo-protestantske crkve koje imaju izrazit rast u Latinskoj Americi i Africi. Zbog svega toga pitanje ujedinjenja je još daleko. Možda je zanimljivo videti da li će ovaj susret imati uticaj da Sinod SPC pozove papu u posetu Srbiji kako bi i katolici u Srbiji mogli da imaju kanonsku posetu svog poglavara. Ovo posebno kad znamo da se sve više katolika (posebno mladih) iz Srbije protivi da ide na međunarodne susrete pod hrvatskom šahovnicom jer sebe doživljavaju kao katolike ali ne nužno i Hrvatima, dok se na našim prostorima vera i nacija poistovećuju a obe crkve – i pravoslavna u Hrvatskoj i katolička u Srbiji gube mlade koji se utapaju u većinsku crkvu kojoj najčešće i pripada jedan od roditelja.

3. Zašto bi pravoslavci, ali i svi drugi hrišćani kao i pripadnici ostalih veroispovesti, sada trebalo da veruju papi Franji, ako se iz istorije zna da Vatikan dugoročno planira u korist rimokatolika i da je u datim okolnostima uvek na usluzi svetskim moćnicima, a poznati su i vatikanski dometi prozelitizma, zatim da je Vatikan, između ostalog, pomagao Lenjina a time i uspostavu komunizma u svetu, te da je Vatikan u Evropi zagovarao uniju katoličkih zemalja i da je pred II svetski rat podržavala Hitlera (da se ne vraćamo do velike shizme i krstaških pohoda)?

Mislim da je pogrešno reći da svet treba da veruje papi Franji. Iskreno mislim da pravu moć ima rimska kurija a ne on. Uostalom malo ko veruje da rimski biskup zaista upravlja katoličkom crkvom. Da je tako, verujem da bi pontifikat pape Jovana Pavla Prvog trajao duže od 33 dana. I nije sporno da oni žele korist za sebe kao što i pravoslavna crkva želi korist za sebe. Teško je reći da je katolička crkva na usluzi moćnicima kada znamo koliku moć ona sama ima, a u isto vreme da osporimo i da pravoslavna crkva (posebno ruska) nije na usluzi moćnicima Rusije. To je prirodno. Crkvena politika je svuda zastupljena i svakako da svaka crkva ili demominacija želi prevlast ili bolji status za sebe. To možda najbolje vidimo kako u Srbiji tako i u Rusiji.

Jedina je razlika što je katolička crkva jedinstvena – saborna uprkos različitim strujama unutar nje, dok je kod pravoslavne crkve to drugačije jer su one prvenstveno nacionalne i imaju drugačije ustrojstvo. Upravo je taj internacionalizam ono što katolička crkva deli s učenjem komunizma. U Beograd je pre nekoliko dana stigao novi nuncije, ambasador Svete stolice u Srbiji, nadbiskup Lučijan Surijani, dok pravoslavna crkva nema svoje ambasadore po svetu koji bi štitali, da tako kažem, političke interese pravoslavnih crkava. Ja sam uveren da i ova zajednička komisija koja je formirana zbog izbora blaženog Alojzija Stepinca za sveca, na prvom mestu ima da otkrivi odnose pravoslavne (prvenstveno Ruske) crkve i Svete stolice, kao i da je to pravi razlog zbog kog Vatikan nije priznao Kosovo kao suverenu državu. Sve što Rim radi – radi proračunato i na duge staze, želeli mi to da priznamo ili ne. Susret s Ruskim patrijarhom je želeo Jovan Pavle II da bi na tome radio Benedikt XVI a ostvario papa Franja.

4. Da li predstojeći susret na neutralnom, ali ipak većinskom katoličkom terenu, ima i geostrateški motiv (i koji je to motiv), ako imamo u vidu da BRIK (u kojem je i Brazil) sve više jača i da je u ponovnom zamahu trka Istoka i Zapada ove planete, za dominaciju na Zemlji?

Meni je mesto susreta zanimljivo jer je u pitanju Kuba, komunistička država s većinskim katoličkim življem. Papu će u Havani, pored patrijarha Kirila, dočekati i Raul Kastro, u skladu s uobičajenim protokolom a što je do pre nekoliko godina bilo nezamislivo. Međutim, moramo da budemo svesni da se prema vatikanskim izvorima na ovom "neplanskom" sastanku radilo

više od dve godine i da je pažljivo birano da ne bude ni blizu Moskve ali ni blizu Rima. Takođe, moramo da imamo na umu da do ovog susreta dolazi svega nekoliko meseci pred Svepravoslavni sabor svih kanonskih pravoslavnih crkava koji je planiran za jun ove godine.

Ovaj susret poglavara katoličke i najveće pravoslavne crkve je ispunjenje sna Jovana Pavla II ali i Benedikta XVI. Upravo u ovoj činjenici vidimo doslednost politike Svete stolice. Mesto jeste neutralno ali je Latinska Amerika i koevka katoličke levice, gde katolička crkva igra važno mesto u socijalnom životu ljudi, gde se ona bori za potlačene i ugnjetene. Nemojmo da zaboravimo da i sadašnji rimski biskup Franja potiče upravo s tih prostora i da je zagovornik socijalne pravde, da je po izboru za papu nastavio da živi mnogo skromnije od svojih prethodnika, i da je poput patrijarha Pavla koristio javni saobraćaj.

Poređenje katoličke crkve u Evropi gde hrišćanstvo praktično izumire i u Latinskoj Americi gde je jedna od vodećih snaga u društvenom životu nam pokazuje raznolikost katoličke crkve koja je uprkos svemu tome jedinstvena. Nažalost, taj segment nije toliko blizak pravoslavlju. Zemlje BRIK-a su zemlje s mladim stanovništvom dok Evropa postaje starački dom koji dalje ubrzano stari i sasvim je izvesno da će u budućnosti zemlje BRIK-a igrati važnu političku ulogu na geopolitičkom planu.

5. S obzirom da papa Franja pripada redu jezuita, koji imaju striktna pravila ponašanja i njima upravlja tzv crni papa, ko je danas ustvari na čelu Vatikana i Rimokatoličke crkve, ko upravlja direktno a ko iz senke? I ko je kome istinski potčinjen bez bez obzira što je papa Franja u beloj odori, ako iz istorije znamo o ulozi jezuita u prelomnim i burnim istorijski događajima?

Jezuiti nemaju više onu moć kao nekada ali je neosporno da imaju i dalje veliki uticaj. Uostalom, uvek moramo da imamo na umu da je prva beogradska gimnazija bila jezuitska (osnovana 1612. godine), kao i da je Duhovne vežbe Ignacija Lojole (začetnika jezuitskog reda i prvog jezuitskog generala) preveo na srpski niko drugi do Zoran Đinđić, kasnije prvi predsednik vlade Srbije u postmiloševićevskom periodu. To što je papa Franja napustio jezuitski red kad je postao nadbiskup Buenos Airesa ne znači puno jer je on ipak još 1973. godine položio doživotne zavete, tako da je njegovo istupanje iz Družbe Isusove (jezuita) više formalno nego suštinski. S druge strane, malo se zna da je papa Franja bio i nadležni episkop/biskup i za vernike istočnog obreda (Grko-katolike) koji žive u Argentini s obzirom da nemaju biskupa svog obreda u toj zemlji.

Kada je u pitanju Crni papa, 30. po redu predsedavajući general Družbe Isusove Španac Adolfo Nikolas, teško je reći u kojoj meri on i njegovih šest generala upravljaju papom Franjom i rimskom kurijom. Neosporno je to da imaju veliki uticaj ali koliki je taj uticaj teško da će bilo ko izvan tog kruga moći sa sigurnošću da zna.

Ovaj tekst je u skraćenom i prilagođenom obliku objavljen 15. februara 2016. godine <http://www.vesti-online.com/Vesti/Svet/552344/Svi-hriscani-konacno-braca>